Hikâyede Konu ve Tema

Çalışma Kâğıdı · 30 Soru · Kolaydan Zora

Ad Soyad _____ Sınıf / No _____ Tarih _____

KONU ÖZETİ

- **Hikâye (öykü):** Yaşanmış ya da yaşanabilir olayları kurmaca bir dünyada anlatan, anlatmaya bağlı edebî metindir. Hayatın tamamı değil, kısa bir kesiti anlatılır; genellikle tek bir ana olay vardır.
- **Temel unsurlar: Olay** (yaşanan durum), **kişiler / karakterler** (olayı yaşayanlar; kişi kadrosu dardır, kişilik özellikleri romandaki kadar derinlemesine işlenmez), **mekân** (olayın geçtiği yer) ve **zaman** (olayın geçtiği dönem ya da süre).
- **Çatışma:** Kişilerin birbirleriyle, toplumla, doğayla ya da kendi iç dünyalarıyla yaşadıkları karşıtlıktır; olayların gelişimini sağlar.
- **Konu** metinde anlatılan somut olay ya da durumdur. **Tema** ise metnin temel duygu ve düşüncesidir; soyut bir kavramla ifade edilir (vefa, yalnızlık, umut…). Konu, temanın olaylar aracılığıyla somutlaşmış hâlidir; tema ise hikâyenin bütün unsurlarına yön veren ortak duygu ve düşüncedir.
- Hikâyede olaylar **öyküleyici (anlatımcı)** anlatımla aktarılır; kişi ve mekânlar **betimleyici** anlatımla canlandırılır.

KOLAY Isınma Soruları (1–10)

1 Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere uygun sözcükleri yazınız.

a) Olayın geçtiği yere ..... denir.

b) Metnin temel duygu ve düşüncesine ..... denir.

c) Kişilerin birbirleriyle ya da kendi iç dünyalarıyla yaşadıkları karşıtlığa ..... denir.

2 Aşağıdaki ifadelerin başına doğru ise **D**, yanlış ise **Y** yazınız.

( ) Hikâyede genellikle kişilerin bütün hayatı anlatılır.

( ) Hikâyenin olayları yaşanmış ya da yaşanabilir niteliktedir.

( ) Tema soyut bir kavramla ifade edilir.

( ) Hikâyede kişilerin kişilik özellikleri romandaki kadar ayrıntılı işlenmez.

3 "Kasabanın tek saatçisi Rıza Efendi, kırk yıldır aynı dükkânda oturuyordu. Bir kış sabahı dükkâna on yaşlarında bir çocuk girdi; elinde camı çatlamış eski bir cep saati vardı. 'Babamın,' dedi, 'askerden dönmedi, saati de durdu.' Rıza Efendi saati açtı, uzun uzun baktı. Parça yoktu, bulmak da zordu. Üç gece dükkânın ışığı sabaha kadar yandı. Dördüncü gün çocuk geldiğinde saat tıkırdıyordu. Rıza Efendi para almadı; yalnızca 'Kurmayı unutma, zaman dediğin kurulmazsa durur.' dedi."
Bu hikâyenin mekânı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Askerî kışla
B) Kasabadaki saatçi dükkânı
C) Çocuğun evi
D) Tren istasyonu
E) Kasaba meydanı

4 "Kasabanın tek saatçisi Rıza Efendi, kırk yıldır aynı dükkânda oturuyordu. Bir kış sabahı dükkâna on yaşlarında bir çocuk girdi; elinde camı çatlamış eski bir cep saati vardı. 'Babamın,' dedi, 'askerden dönmedi, saati de durdu.' Rıza Efendi saati açtı, uzun uzun baktı. Parça yoktu, bulmak da zordu. Üç gece dükkânın ışığı sabaha kadar yandı. Dördüncü gün çocuk geldiğinde saat tıkırdıyordu. Rıza Efendi para almadı; yalnızca 'Kurmayı unutma, zaman dediğin kurulmazsa durur.' dedi."
Bu hikâyede olayların başladığı zamanı belirten ifade aşağıdakilerden hangisidir?

A) Kırk yıldır B) Dördüncü gün C) Üç gece D) Sabaha kadar E) Bir kış sabahı

5 Tema ile konu arasındaki ilişkiyi en doğru açıklayan seçenek aşağıdakilerden hangisidir?

A) Konu, soyut olan temanın olaylar aracılığıyla somutlaşmış hâlidir.
B) Tema ile konu aynı kavramın iki farklı adıdır.
C) Konu soyut, tema somuttur.
D) Tema yalnızca şiirde, konu yalnızca hikâyede bulunur.
E) Bir hikâyenin konusu olur, teması olmaz.

6 Aşağıdakilerden hangisi bir hikâyenin **teması** olabilir?

A) Bir saatçinin dükkânı
B) Kış sabahı
C) Çatlak camlı saat
D) Vefa
E) Kasabanın meydanı

7 Aşağıdakilerden hangisi hikâyenin özelliklerinden biri **değildir**?

A) Kurmaca olması
B) Kişilerin bütün hayatının ayrıntılı olarak anlatılması
C) Kişi kadrosunun dar olması
D) Genellikle bir ana olay etrafında gelişmesi
E) Yaşanmış ya da yaşanabilir olayları anlatması

8 "İstasyonun bekleme salonu soğuktu. Duvardaki saat öğleden sonra üçü gösteriyordu. Pencerenin kenarında oturan yaşlı kadın, kucağındaki bohçayı bir çocuk gibi bağrına basmıştı. Dışarıda rüzgâr, rayların üstündeki karı savuruyordu."
Bu parçada sezdirilen ağır basan duygu aşağıdakilerden hangisidir?

A) Coşku B) Öfke C) Merak D) Yalnızlık ve hüzün E) Kıskançlık

9 "İki köyü ayıran dere her bahar taşar, tahta köprüyü alıp götürürdü. Aşağı köyün muhtarı taş köprü yapılmasını istiyordu; yukarı köyün muhtarı ise masrafın paylaşılmasına bir türlü razı olmuyordu. Yıllarca süren tartışma, bir sel gecesi iki köyün gençlerinin sırtlarında kum torbası taşıyarak birlikte sabahlamasıyla son buldu. Ertesi bahar derenin üstünde taş bir köprü yükseliyordu."
Bu hikâyedeki **çatışma** aşağıdakilerden hangisidir?

A) Gençlerin kum torbası taşıması
B) Taş köprünün yapılması
C) İki muhtarın köprünün masrafı konusunda anlaşamaması
D) Derenin kışın donması
E) Köylerin birbirinden uzak olması

10 Aşağıdakilerden tema olabilecek olanların başına **T**, konu olabilecek olanların başına **K** yazınız.

( ) umut
( ) Bir balıkçının fırtınada kaybolan oğlunu bekleyişi
( ) sadakat
( ) Yaşlı bir öğretmenin emekli olduğu gün son dersini anlatması

ORTA Pekiştirme Soruları (11–20)

11 "Kasabanın tek saatçisi Rıza Efendi, kırk yıldır aynı dükkânda oturuyordu. Bir kış sabahı dükkâna on yaşlarında bir çocuk girdi; elinde camı çatlamış eski bir cep saati vardı. 'Babamın,' dedi, 'askerden dönmedi, saati de durdu.' Rıza Efendi saati açtı, uzun uzun baktı. Parça yoktu, bulmak da zordu. Üç gece dükkânın ışığı sabaha kadar yandı. Dördüncü gün çocuk geldiğinde saat tıkırdıyordu. Rıza Efendi para almadı; yalnızca 'Kurmayı unutma, zaman dediğin kurulmazsa durur.' dedi."
Bu hikâyenin **konusunu** ve **temasını** yazınız.

12 "Kasabanın tek saatçisi Rıza Efendi, kırk yıldır aynı dükkânda oturuyordu. Bir kış sabahı dükkâna on yaşlarında bir çocuk girdi; elinde camı çatlamış eski bir cep saati vardı. 'Babamın,' dedi, 'askerden dönmedi, saati de durdu.' Rıza Efendi saati açtı, uzun uzun baktı. Parça yoktu, bulmak da zordu. Üç gece dükkânın ışığı sabaha kadar yandı. Dördüncü gün çocuk geldiğinde saat tıkırdıyordu. Rıza Efendi para almadı; yalnızca 'Kurmayı unutma, zaman dediğin kurulmazsa durur.' dedi."
Rıza Efendi'nin "zaman dediğin kurulmazsa durur" sözüyle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

A) Saatlerin kurulma yöntemini açıklayan teknik bir bilgidir.
B) Çocuğu azarlamak amacıyla söylenmiştir.
C) Rıza Efendi'nin mesleğinden bıktığını gösterir.
D) Hikâyenin mekânını belirtir.
E) Çocuğa, hayatın ve umudun sürdürülmesi gerektiğini sezdiren örtük bir ileti taşımaktadır.

13 "Kasabanın tek saatçisi Rıza Efendi, kırk yıldır aynı dükkânda oturuyordu. Bir kış sabahı dükkâna on yaşlarında bir çocuk girdi; elinde camı çatlamış eski bir cep saati vardı. 'Babamın,' dedi, 'askerden dönmedi, saati de durdu.' Rıza Efendi saati açtı, uzun uzun baktı. Parça yoktu, bulmak da zordu. Üç gece dükkânın ışığı sabaha kadar yandı. Dördüncü gün çocuk geldiğinde saat tıkırdıyordu. Rıza Efendi para almadı; yalnızca 'Kurmayı unutma, zaman dediğin kurulmazsa durur.' dedi."
Bu hikâyede Rıza Efendi'nin aşağıdaki özelliklerinden hangisi **vurgulanmamıştır**?

A) Hırslı ve kazanç düşkünü olması
B) Özverili olması
C) Mesleğine bağlı olması
D) İyiliksever olması
E) Sabırlı ve çalışkan olması

14 Aşağıdakilerin hangisinde tema ile konu **doğru** eşleştirilmiştir?

A) Tema: bir köy düğünü – Konu: dostluk
B) Tema: istasyon – Konu: ayrılık
C) Tema: kış – Konu: umut
D) Tema: bir öğretmen – Konu: fedakârlık
E) Tema: yalnızlık – Konu: Çocukları başka şehirlere göçen yaşlı bir adamın boş evde geçen bayram günü

---

15 "İki köyü ayıran dere her bahar taşar, tahta köprüyü alıp götürürdü. Aşağı köyün muhtarı taş köprü yapılmasını istiyordu; yukarı köyün muhtarı ise masrafın paylaşılmasına bir türlü razı olmuyordu. Yıllarca süren tartışma, bir sel gecesi iki köyün gençlerinin sırtlarında kum torbası taşıyarak birlikte sabahlamasıyla son buldu. Ertesi bahar derenin üstünde taş bir köprü yükseliyordu."
Bu hikâyenin teması aşağıdakilerden hangisidir?

A) Kıskançlık B) Özlem C) Dayanışma D) Yalnızlık E) İhanet

---

16 "İki köyü ayıran dere her bahar taşar, tahta köprüyü alıp götürürdü. Aşağı köyün muhtarı taş köprü yapılmasını istiyordu; yukarı köyün muhtarı ise masrafın paylaşılmasına bir türlü razı olmuyordu. Yıllarca süren tartışma, bir sel gecesi iki köyün gençlerinin sırtlarında kum torbası taşıyarak birlikte sabahlamasıyla son buldu. Ertesi bahar derenin üstünde taş bir köprü yükseliyordu."
Aşağıdaki hikâye haritasını doldurunuz.
Kişiler: ..... Mekân: ..... Zaman: ..... Çatışma: ..... Sonuç: .....

---

17 "Ahmet, sınav sonucunu öğrendiği gün bütün arkadaşlarına sevincini anlatmak istedi ama aklı hep, aynı sınavı kazanamayan en yakın arkadaşındaydı. Akşam, sevinç kutlamasına gitmek yerine arkadaşının kapısını çaldı."
Bu parçanın teması aşağıdakilerden hangisi olabilir?

A) Hırs B) Kıskançlık C) Yalnızlık D) Dostluk E) Öfke

---

18 "Özlem" temasını işleyen bir hikâye yazılacaktır.
Aşağıdaki konulardan hangisi bu temaya **uygun değildir**?

A) Yurt dışında çalışan bir babanın bayramda eve dönüşü
B) Bir satranç turnuvasında hile yapan oyuncunun yakalanması
C) Köyünden ayrılan bir gencin ilk gurbet kışı
D) Yıllar sonra çocukluk evine dönen bir kadının odaları dolaşması
E) Askerdeki oğlundan mektup bekleyen bir annenin günleri

---

19 "Umut" temasını işleyen bir hikâye için somut bir **konu** belirleyip bir cümleyle yazınız.

20 Hikâyelerin başlığı çoğu zaman temayı sezdirir.
Aşağıdaki başlıklardan hangisi "yalnızlık" temasını **en iyi** sezdirir?

A) "Boş Sandalyeler"
B) "Bayram Sofrası"
C) "Kazanan Takım"
D) "Kalabalık Düğün"
E) "Kardeşimle Tatil"

ZOR Düşünme Soruları (21–30)

21 (I) Mahallenin en eski fırını, sabahın ilk ışıklarıyla açılırdı. (II) Fırıncı Hamdi Usta, hamuru yoğururken hep aynı türküyü mırıldanırdı. (III) Buğday, dünyada en çok üretilen tahıllardan biridir. (IV) Mahallenin çocukları, sıcak ekmek kokusunu duyar duymaz fırının önünde toplanırdı. (V) Hamdi Usta, her sabah bir ekmeği bölüp onlara dağıtırdı.
Bu hikâye parçasında numaralanmış cümlelerden hangisi **anlatımın bütünlüğünü bozmaktadır**?

A) I B) II C) III D) IV E) V

22 **Tema** ile ilgili aşağıdaki yargılardan hangisi **yanlıştır**?

A) Tema, metnin temel duygu ve düşüncesidir.
B) Konu, temanın somutlaşmış hâlidir.
C) Aynı tema farklı konularla işlenebilir.
D) Tema, hikâyedeki olayların geçtiği somut yer ve zamandır.
E) Tema, hikâyenin bütün unsurlarına yön verir.

23 **1. Hikâye:** Bir öğretmen, sınıfındaki okumayı sevmeyen bir öğrenciye her hafta bir kitap bırakır; yıl sonunda öğrenci ona kendi yazdığı bir öyküyü getirir.
2. Hikâye: Bir balıkçı, fırtınada kaybolan genç bir denizciyi bulmak için tek başına denize açılır.
Bu iki hikâyenin **ortak teması** aşağıdakilerden hangisi olabilir?

A) Başkası için emek vermek
B) Denize duyulan özlem
C) Okuma alışkanlığı
D) Doğa ile insanın savaşı
E) Kıskançlık

24 "İstasyonun bekleme salonu soğuktu. Duvardaki saat öğleden sonra üçü gösteriyordu. Pencerenin kenarında oturan yaşlı kadın, kucağındaki bohçayı bir çocuk gibi bağrına basmıştı. Dışarıda rüzgâr, rayların üstündeki karı savuruyordu."
Bu parçayla ilgili aşağıdakilerden hangisi **söylenemez**?

A) Zaman bir saat ayrıntısıyla belirtilmiştir.
B) Olaylar hızlı bir akışla, arka arkaya sıralanmıştır.
C) Mekân betimlenmiştir.
D) Bir benzetmeye yer verilmiştir.
E) Yaşlı kadının iç dünyası dolaylı olarak sezdirilmiştir.

25 Aşağıdaki öğelere göre 4-5 cümlelik özgün bir hikâye taslağı yazınız.
Kişi: Yaşlı bir bahçıvan Mekân: Bir okul bahçesi Zaman: Sonbahar Çatışma: Bahçenin otopark yapılmak istenmesi

26 Bir öğrenci, "vefa" temasını işleyen bir hikâye yazmak istiyor.
Aşağıdaki konulardan hangisi bu temaya **en uygundur**?

A) Yeni bir şehre taşınıp orada kaybolan bir çocuğun hikâyesi
B) Bir yarışmayı kazanmak için hile yapan bir sporcunun hikâyesi
C) Fırtınada yolunu kaybeden bir geminin hikâyesi
D) Piyangodan büyük ikramiye kazanan bir adamın hikâyesi
E) Yıllar önce kendisine iş veren ustayı, hastalandığında her gün ziyaret eden bir kalfanın hikâyesi

27 "Kasabanın tek saatçisi Rıza Efendi, kırk yıldır aynı dükkânda oturuyordu. Bir kış sabahı dükkâna on yaşlarında bir çocuk girdi; elinde camı çatlamış eski bir cep saati vardı. 'Babamın,' dedi, 'askerden dönmedi, saati de durdu.' Rıza Efendi saati açtı, uzun uzun baktı. Parça yoktu, bulmak da zordu. Üç gece dükkânın ışığı sabaha kadar yandı. Dördüncü gün çocuk geldiğinde saat tıkırdıyordu. Rıza Efendi para almadı; yalnızca 'Kurmayı unutma, zaman dediğin kurulmazsa durur.' dedi."
Bu hikâyede "üç gece dükkânın ışığı sabaha kadar yandı" cümlesiyle okura aşağıdakilerden hangisi sezdirilmektedir?

A) Dükkânda bir yangın çıktığı
B) Kasabada elektrik kesintisi olduğu
C) Rıza Efendi'nin saati onarmak için gece gündüz uğraştığı
D) Rıza Efendi'nin geceleri uyuyamadığı
E) Çocuğun geceleri dükkâna geldiği

28 I. Köyden kente göç eden bir ailenin yeni mahallede komşularıyla dostluk kurması
II. Köyden kente göç eden bir ailenin kalabalık şehirde birbirine yabancılaşması
Bu iki hikâye için aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

A) Benzer bir konu, farklı temalar ortaya koyacak biçimde işlenmiştir.
B) İki hikâyenin teması aynıdır.
C) İki hikâyenin konusu tamamen farklıdır.
D) İki hikâyede de tema yalnızlıktır.
E) Konu ile tema arasında hiçbir ilişki yoktur.

29 "İki köyü ayıran dere her bahar taşar, tahta köprüyü alıp götürürdü. Aşağı köyün muhtarı taş köprü yapılmasını istiyordu; yukarı köyün muhtarı ise masrafın paylaşılmasına bir türlü razı olmuyordu. Yıllarca süren tartışma, bir sel gecesi iki köyün gençlerinin sırtlarında kum torbası taşıyarak birlikte sabahlamasıyla son buldu. Ertesi bahar derenin üstünde taş bir köprü yükseliyordu."
Bu hikâyenin sonunu değiştirerek farklı bir **tema** ortaya çıkacak biçimde yeniden yazınız (2-3 cümle). Yeni temayı belirtiniz.

30 "Hikâyede her şey temanın çevresinde döner: Kişiler onu yaşar, mekân onu yansıtır, çatışma onu derinleştirir."
Bu yargıya göre aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

A) Hikâyede mekânın hiçbir işlevi yoktur.
B) Tema yalnızca hikâyenin başlığında belirtilir.
C) Çatışma temadan bağımsız olarak düşünülmelidir.
D) Bir hikâyede birden fazla mekân kullanılamaz.
E) Hikâyenin unsurları, temayı ortaya koymak için birbirine bağlı biçimde kurgulanır.

Takıldığın soruyu işaretle, konu özetine tekrar göz at. Başarılar!
Diğer konuların çalışma kâğıtları ve deneme sınavları: **maarifpdf.com.tr**